

ZETA
RIJA
PELENUOSE

ROMANAS

SABAA
TAHIR

Alma littera

I: Laja

Vyresnysis brolis parsiranda namo dar neprašvitus, kai ilsisi net vaiduokliai. Jis atsiduoda plienu, anglimis ir žaizdru. Jis atsiduoda priešu.

Liesutis jo kūnas įsirango pro langą, basos kojos be garso žengia iš meldų pintu dembliu. Jam iš paskos šiugždindamas geibiai karančias užuolaidas papučia karštas dykumos vėjas. Ant grindų nukrinta piešimo sąsiuvinis ir brolis it kokią gyvatę skubiai paspiria jį po lova.

Kur buvai, Darinai? – galvoje man užtenka drąsos to paklausti, o jis tiek pasitiki manimi, kad atsako. – *Kodėl tu nuolatos dingsti? Kai Bočiui ir Močiutei tavęs reikia? Kai man tavęs reikia?*

Norėjau to paklausti kasnakt beveik dveji metai ir kasnakt pritrūkdavau drąsos. Iš mūsų trijų, brolio ir dviejų seserų, telikome mudu, ir nenoriu, kad jis užsisklęstų nuo manęs kaip nuo visų kitų.

Bet ši naktis kitokia. Aš žinau, kas jo piešimo sąsiuvinyje. Žinau, koks jis svarbus.

– Turėtum miegoti.

Darino šnabždesys šiurkščiai pažadina mane iš apmąstymų. Jis kaip katė nujaučia pinkles – paveldėjo šią savybę iš mūsų motinos. Jam uždegus lempą atsisėdu ant gulto – nėra prasmės apsimesti, kad miegu.

– Komendantas valanda jau prasidėjo, pro šalį praėjo trys patruliai ir aš nerimavau.

– Kareivių moku išvengti, Laja. Turiu didžiulę patirtį.

Jis pasideda smakrą ant mano viršutinio gulto krašto ir nusišypsos – meiliai, suktai, visai kaip mūsų motina. Jo žvilgsnis gerai pažįstamas: taip jis žiūri į mane, kai atsibundu nuo košmarų ar namuose baigiasi grūdai. *Viskas bus gerai*, – sako jo žvilgsnis.

Jis paima knygą nuo mano gulto.

– „Susirinkit naktį“, – perskaito pavadinimą. – Šiurpu. Apie ką ji?

– Tik pradėjau skaityti. Ji apie džiną...

Užsičiaupiu. Gudrus, labai gudrus. Jam patinka klausytis istorijų visai taip pat, kaip man jas pasakoti.

– Bala nematė. Kur buvai? Šįryt Bočius turėjo gerą dešimtį ligonių.

Aš tave pavadavau, nes jis vienas negali tiek daug nuveikti, todėl Močiutei teko vienai pilstyti į indus uogienę prekiautojui. Bet ji nebaigė, todėl prekiautojas mums nesumokės, ir žiemą mes badausim. Kodėl, po galais, tau niekas nerūpi?!

Visa tai sakau mintyse. Šypsena jau pranyko Darinui nuo veido.

– Iš manęs prastas gydovas, – sako jis, – ir Bočius tai žino.

Noriu nusileisti, bet pagalvoju, koks susikūprinęs iš nuovargio šįryt buvo Bočius. Pagalvoju apie piešimo sąsiuvinį.

– Bočius ir Močiutė tavim pasikliauja. Bent jau pasikalbėk su jais – jau ne vienas mėnuo to nedarei.

Laukiu, kada jis man pasakys, esą aš nieko nesuprantu ir turiu palikti jį ramybėje, bet jis tik papurto galvą, susmunka ant savo gulto ir užsimerkia parodydamas, jog nėra ko jo varginti reikalaujant atsakymo.

– Mačiau tavo piešinius, – berte išberiu žodžius.

Darinas akmeniniu veidu akimirksniu atsisėda.

– Aš nešnipinėjau, – teisinuosi. – Vienas lapas iškrito iš sąsiuvinio ir radau jį šįryt keisdama demblius.

– Ar sakei Močiutei ir Bočiui? Ar juodu jį matė?

– Ne, bet...

– Paklausk, Laja.

Po perkūnėliais, nenoriu to girdėti. Man nereikia jo pasiteisinimų.

– Tai, ką matei, – pavojinga, – aiškina jis. – Negali niekam apie tai pasakoti. Niekada. Grėsmė kyla ne vien man. Yra kitų...

– Dirbi Imperijai, Darinai? Dirbi karingiesiems?

Jis tyli. Man atrodo, kad regiu atsakymą jo akyse, ir man pasidaro bloga. Mano brolis – savo tautos išdavikas? Mano brolis stojo į Imperijos pusę?

Suprasčiau, jeigu jis slėptų grūdus, pardavinėtų knygas ar mokytų vaikus skaityti. Didžiuočiausi juo, nes jis darytų tai, ką daryti man pačiai neužtenka drąsos. Imperija puldinėja žmones, sodina juos į kalėjimą ir žudo už tokius „nusikaltimus“, bet mokydamas šešiametę skaityti nedarai nieko nedoro – bent jau maniškių, mokslingųjų, nuomone.

Bet tai, ką padarė Darinas, – šlykštu. Tai išdavystė.

– Imperija nužudė mūsų tėvus, – sukuždu. – Ir seserį.

Man norisi ant jo užrikti, bet paspringstu ištartais žodžiais. Karingieji užgrobė mokslingųjų žemes prieš penkis šimtus metų ir nuo tada nieko nedarė – tik engė ir vertė mus vergais. Kadaisė mokslingųjų imperija galėjo didžiuotis geriausiais pasaulio universitetais ir bibliotekomis. Dabar dauguma mūsų tautiečių neskiria mokyklos nuo ginklų sandėlio.

– Kaip galėjai stoti į karingųjų pusę, Darinai? Kaip tu galėjai?!

– Tu klysti, Laja. Viską paaiškinsiu, bet...

Jis staiga nutyla, rankos mostu paliepia tylėti, kai prašau pažadėto paaiškinimo, ir pakreipia galvą į lango pusę.

Per plonas sienas girdžiu knarkiant Bočių, per miegus besivarant Močiutę ir paryčiais burkuojant karvelį. Pažįstami garsai. Namų garsai.

Darinas girdi kai ką kita. Jo veidas išbala, akyse suspindi išgąstis.

– Laja, – sako jis, – krata!

– Bet jeigu tu dirbi Imperijai...

Kodėl tada kareiviai puola mūsų namus?

– Aš jai nedirbu.

Jo balsas ramus. Jis ramesnis negu aš.

– Slėpk piešimo sąsiuvinį. Jiems jo ir reikia. To jie čia ir atėjo.

Tai taręs jis išeina pro duris ir aš lieku viena. Nuogos mano kojos juda lyg drebučiai, rankos – lyg medžio trinkos. *Paskubėk, Laja!*

Paprastai Imperija daro kratas dienos akyje: kareiviai nori, kad viską matytų mokslingųjų motinos ir vaikai. Nori, kad tėvai ir broliai regėtų, kaip pavergiami dar vieno žmogaus šeima. Nors dienos kratos baisios, naktinės dar baisesnės. Šios daromos tada, kai Imperija nenori liudytojų.

Kažin ar tai vyksta iš tikrųjų – gal tai tik košmaras. *Tai tikrovė, Laja! Paskubėk!*

Metu piešimo sąsiuvinį pro langą į gyvatvorę. Slėptuvė prasta, bet aš neturiu laiko.

Į kambarį įkėblina Močiutė. Jos rankos, nė kiek nedrebančios jai maišant uogienės katilus ar pinant man kasas, nenustygsta it išbaidyti paukščiai – ji trokšta, kad pasiskubinčiau. Išsitempia mane į koridorių. Darinas su Bočiumi stovi prie užpakalinių durų. Balti mano senelio plaukai styro lyg išdraikyta šieno kupeta, drabužiai susiglamžę, bet giliose veido raukšlėse jokio miego požymio. Jis kažką suniurna mano broliui, paskui paduoda jam didžiausią Močiutės virtuvinį peilį. Nesuprantu, kam jis varginasi: iš Seros plieno pagamintas karingųjų kardas peilį sutrupins į šipulius.

– Judu su Darinu išeikite pro kiemą už namo, – sako Močiutė. Jos akys laksto nuo vieno lango prie kito. – Jie dar neapsupo namo.

Ne, ne, ne!

– Močiute... – pralemenu ir klupteliu, jai stumtelėjus mane prie Bočiaus.

– Pasislėpkite rytinėje Mokslingųjų kvartalo dalyje... – ji nebaigia sakinio, nes netenka žado žvelgdama pro langą į gatvę. Pro apdriskusias užuolaidas pastebiu į gyvsidabrij panašų veidą ir man susitraukia skrandis.

– Kaukė, – sako Močiutė. – Jie atsivedė kaukę. Eik, Laja, kol jis neįžengė vidun!

– O tu? O Bočius?

– Mes juos užlaikysim, – Bočius švelniai stumteli mane pro duris. – Slėpk, ką sumaniusi, širdele. Klausyk Darino – jis tavim pasirūpins. Eik!

Ant manęs krinta siauras brolio šešėlis; durims užsidarius mums už nugaros, jis griebia mane už rankos. Darinas susikūprina, kad susilietų su šilta naktimi, ir be garso žengia puriu kiemo smėliu su pasitikėjimu savimi, kurio pati gailiuosi neturinti. Nors man septyniolika, – tokio amžiaus jau turėčiau valdyti savo baimę, – įsistveriu jo rankos, lyg ši būtų vienintelis tvirtas daiktas pasaulyje.

Darinas sakė, kad Imperijai nedirba. Tada kam jis dirba? Kažkaip jam pavyko nusigauti taip arti Seros kalvių, kad įstengė smulkiai pavaizduoti piešiniuose, kaip gaminama didžiausia Imperijos vertybė – nelūžtantys riesti skimitarai; jais vienu kirčiu galima perskrosti tris vyrus.

Prieš penkis šimtus metų mes, mokslingieji, neatsilaikėme prieš įsibrovėlius karinguosius, nes mūsų kardai lūžo nuo pranašesnio jų plieno. Per tą laiką nieko neišmokome apie plieno gamybą. Karingieji slepia savo paslaptis kaip šykštuolis auksą. Kiekvienam, sugautam prie mūsų miesto kalvių, – nesvarbu, jis mokslingasis ar karingasis, – gresia mirties bausmė.

Jeigu Darinas netarnauja Imperijai, kaip jis pateko prie Seros kalvių? Kaip karingieji sužinojo apie jo piešimo sąsiuvinį?

Kitoje namo pusėje kažkas kumščiu daužo į laukujes duris. Kaukši batai, žvanga plienas. Lyg paklaikusi dairausi aplink baimindamasi pamatyti Imperijos legionierių sidabrinčius šarvus ir raudonas skraistes, bet kieme ramu. Nors nakties oras gailvus, prakaitas vis tiek teka man sprandu. Tolumoje, Juodosios uolos kaukių rengimo

akademijoje, girdžiu tratant būgnus. Tas garsas paverčia mano baimę iki pat gelmių persmelkiančiu durklu. Imperija ne į kiekvieną kratą siunčia tuos pabaisas sidabriniais veidais.

Vėl beldimas į duris.

– Imperijos vardu, – išgirstu irzlų balsą, – reikalauju, kad atidarytumėte duris!

Mudu su Darinu akimirksniu sustingstame.

– Balsas nepanašus į kaukės, – sukužda Darinas.

Kaukės kalba tyliai, bet jų žodžiai kerta kaip skimitaras. Per tą laiką, kurio legionieriui prireiktų pabelsti ir pranešti įsakymą, kaukė jau būtų namuose ir skrostų visus, pastojusius jam kelią.

Darinas sugauna mano žvilgsnį ir aš suprantu, kad mudu galvojame tą patį: jeigu kaukės nėra su kitais kareiviais prie laukųjų durų, kur jis?

– Nebijok, Laja, – ramina Darinas. – Neleisiu, kad tau atsitiktų kas bloga.

Noriu juo tikėti, bet mano baimė it potvynio banga tempia mane už kojų ir stengiasi įtraukti po vandeniu. Galvoju apie gretimai gyvenusią sutuoktinių porą. Prieš tris savaites į jų namus įsiveržė karingieji, uždarė juos į kalėjimą ir pardavė į vergiją. *Knygų kontrabandininkai*, – pareiškė karingieji. Po penkių dienų vienam seniausių Bočiaus pacientų, vos paeinančiam devyniasdešimt trejų metų senoliui, mirties bausmė buvo įvykdyta jo paties namuose: jam nuo ausies iki ausies buvo perrėžta gerklė. *Pasipriešinimo kolaborantas*.

Ką kareiviai padarys Bočiui ir Močiutei? Įkiš į kalėjimą? Padarys vergais?

Nužudys?

Prieiname prie užpakalinio kiemo vartelių. Darinas pasistiebia norėdamas atšauti skląstį, bet jį sulaiko gatvelėje pasigirdęs girgždesys. Prašvilpdamas vėjas pakelia į orą dulkių debesį.

Darinas nustumia mane sau už nugaros. Peilio kriaunas gniaužiantys jo krumpliai balti. Tuo metu varteliai stenėdami atsidaro. Siaubo pirštas perbraukia man per nugarą. Broliui per petį spoksau į gatvelę.

Ten nepamatau nieko, vien retkarčiais vėjo šuoro pagaunamą smėlį ir langinėmis uždarytus miegančių mūsų kaimynų langus.

Su palengvėjimu atsidūstu ir atsistoju priešais Dariną.

Tuomet iš tamsos išnyra kaukė ir žengia pro vartelius.

II: Elijas

Dezertyras mirs dar neišaušus. Jo pėdsakai Seros katakombų dulkėse vinguriuoja lyg sužeisto elnio. Šie tuneliai jį pribaiė. Karštas oras čia pernelyg tvankus, mirties ir puvėsių tvaikas pernelyg aštrus.

Pėdas pamatau praėjus daugiau negu valandai nuo tada, kai jos paliktos. Sargybiniai jau bus aptikę vargšelio pėdsakus. Jeigu jam pasiseks, žus per gaudynes. Jeigu ne...

Apie tai negalvok! Slėpk kuprinę! Dink iš čia!

Kai kišu maisto ir vandens prikrautą kuprinę į uoloje įrengtą kriptą, kaukolės trankosi viena į kitą. Helenė duotų man pylos, jeigu matytų, kaip elgiuosi su mirusiaisiais. Kita vertus, jei Helenė sužinos, ką čia veikiu, ją mažiausiai jaudins nepagarba negyvėliams.

Ji nesužinos. O jei sužinos, šaukštai bus po pietų. Mane graužia kaltės jausmas, bet veju jį į šalį. Helenė – tvirčiausia iš man pažįstamų žmonių. Ji puikiai išsivers ir be manęs.

Šimtąjį, kaip man pasirodo, kartą žvilgtelį per petį. Tunelyje ramu. Dezertyras nusivedė kareivius priešinga kryptimi. Vis dėlto žinau, kad saugos pojūtis – iliuzija, kuria niekada negalima pasitikėti. Paskubomis sukraunu kaulus atgal priešais kriptą, kad užmaskuočiau savo pėdsakus. Visomis jslėmis stengiuosi pastebėti ką nors neįprasta.

Dar viena tokia pat diena. Dar viena paranojos, slapstymosi ir melo diena. Viena diena iki akademijos baigimo, o tada būsiu laisvas.

Man dedant kaukoles atgal, karštas oras siūbteiti it iš žiemos miego pabudęs lokys. Pro tunelio smarvę prasimuša žolės ir sniego kvapai. Man užtenka dviejų sekundžių pasitraukti nuo kriptos ir imti klūpomis apžiūrinėti žemę, tarsi ieškočiau joje pėdsakų. Tada ji mane užsipuola:

– Elijau! Ką čia veiki?

– Gal negirdėjai? Laisvėje bastosi dezertyras.

Neatitraukiu akių nuo dulkėto tunelio pagrindo. Mano veidas po sidabrine kauke, dengiančia jį nuo kaktos iki smakro, turėtų būti neperprantamas. Tačiau mudu su Helene Akvila per tuos keturiolika mokymosi Juodosios uolos karo akademijoje metų buvome drauge beveik kasdien, taigi ji veikiausiai mano mintis tiesiog girdi.

Ji nieko nesakydama mane apeina ir aš pažiūriu jai į akis, žydras ir blyškias lyg šilti pietines salas skalaujantys vandenys. Kaukė dengia mano veidą prie jo neprilipusi, svetima, slėpdama ne tik mano bruožus, bet ir emocijas. O Helės kaukė prilipusi prie jos it antra sidabriška oda ir aš matau nedidelę raukšlę jos kaktoje, kai ji į mane pažvelgia. *Nusiramink, Elijau*, – sakau sau. – *Tu ieškai dezertyro, ir tiek.*

– Jis nuėjo ne čia, – sako Helė perbraukdama sau per plaukus, kaip visada supintus į standžią sidabro spalvos kasą, lyg karūna pūpsančią viršugalvyje. – Deksas nusivedė šiaurinę sargybos bokštą saugančią rezervistų kuopą į Rytų atšakos tunelį. Manai, jie jį sugaus?

Rezervistai – negailestingi medžiotojai, nors nėra taip gerai parengti kaip legionieriai ir nė iš tolo neprilygsta kaukėms.

– Žinoma, sugaus, – stengiuosi neparodyti savo balse kartėlio, bet Helenė įdėmiai į mane pasižiūri. – Tą bایلų padugnę, – priduriu. – Beje, kodėl nemiegi? Šįryt tu juk nėjai sargybos.

Aš pats tuo pasirūpinau.

– Tie prakeikti būgnai. – Helenė apsidairo po tunelį. – Visus pažadino.

Ak taip, būgnai. *Dezertyras!* – griaudėjo jie vidury naktinės paimanos. *Visi šiuo metu nesiilsintys daliniai – prie sienų!* Helenė tikriausiai nusprendė prisidėti prie medžiotojų. Mano pavaduotojas Deksas bus jai pasakęs, į kurią pusę nuėjau, – jis nebūtų tam teikęs jokios reikšmės.

– Pamaniau, kad dezertyras galėjo bėgti pro čia.

Nusisuku nuo savo paslėptos kuprinės ir nužvelgiu kitą tunelį.

– Matyt, klydau. Man reikėtų pasivyti Deksa.

– Man labai nemalonu pripažinti, bet paprastai tu neklysti.

Helenė pakreipia galvą ir man nusišypso. Vėl pajuntu kalnę, skaudžią it smūgis kumščiu į paširdžius. Ji įsius sužinojusi, ką padariau, ir niekada man nedovanos. *Nesvarbu. Tu apsisprendei. Kelio atgal nebėra.*

Helė braukia per tunelio pagrindo dulkes gražia treniruota ranka.

– Iki šiol net nebuvau mačiusi šio tunelio.

Man sprandu nušliaužia prakaito lašas. Nekreipiu į jį dėmesio.

– Čia karšta ir dvokia, – sakau. – Kaip ir visur šiose katakombose.

Eime iš čia! – norisi jai pasakyti, bet poveikis būtų toks pat, lyg man išsitatuiravus kaktoje: „Turiu piktų kėslų.“ Taigi prikandu liežuvį ir susidėjęs rankas ant krūtinės atsišlieju į tunelio sieną.

Mūšio laukas – mano šventovė. Mintyse kartoju šį posakį. Jo mane išmokė senelis tą dieną, kai mudu pamatėme vienas kitą pirmą kartą. Buvau šešerių. Pasak senelio, jis aštrina protą kaip galastuvas peilį. *Kardo smaigalys – mano kunigas. Mirties šokis – mano malda. Pribaigiamasis smūgis – mano išvadavimas.*

Helenė įdėmiai žiūri į mano ne visai sėkmingai paslėptus pėdsakus ir akimis paseka jais iki kriptos, kurioje pasidėjau kuprinę. Jai kyla įtarimas, ir staiga tarp mūsų atsiranda įtampa.

Prakeikimas!

Turiu nukreipti jos dėmesį kitur. Kol ji dairosi čia į mane, čia į kriptą, tingiai nužvelgiu jos kūną. Ji metro septyniasdešimties centimetrų ūgio, penkiolika centimetrų žemesnė už mane. Vienintelė mergina Juodojoje uoloje; juodais, priglundusiais kareivio darbo drabužiais, kokiais vilki visi studentai, ji visada traukdavo susižavėjimo kupinus žvilgsnius tvirta, liekna figūra. Visų, tik ne mano. Mes per nelyg seniai buvome draugai, kad šitaip į ją žiūrėčiau.

Nagi, pastebėk. Pastebėk, kaip gašliai į tavo žiūriu, ir įsiusk!

Kai sugaunu jos žvilgsnį, žvelgdamas įžūliai lyg ką tik į uostą atplaukęs jūreivis, ji prašiepia dantis, tarsi norėdama suleisti juos į mane, bet tuoj pat vėl pasižiūri į kriptą.

Jeigu ji pamatys kuprinę ir atspės, ką aš sumanęs, man galas. Imperijos įstatymai reikalauja, kad tokiu atveju Helenė praneštų apie mane, taigi galbūt labai nenoriai ji taip ir padarys, nes kaip gyva nėra pažeidusi jokio įstatymo.

– Elijau...

Paruošiu savo melą. Tik norėjau ištrūkti porai dienų, Hele. Man reikėjo laiko pagalvoti. Nenorėjau, kad nerimautum.

BUM-BUM-bum-BUM.

Būgnai.

Negalvodamas išverčiu nedarnų tratėjimą į žinią, kurią jie turi perduoti. *Dezertyras sugautas. Visi studentai privalo nedelsdami susirinkti pagrindiniame kieme.*

Širdis nusirita man į užkulnius. Naiviai puoselėjau šiokią tokią viltį, kad dezertyrui pavyks bent jau ištrūkti iš miesto.

– Nedaug laiko reikėjo, – sakau. – Turim eiti.

Pasuku link pagrindinio tunelio. Helenė nuseka man įkandin – žinojau, kad ji taip pasielgs. Ji greičiau išsidurs sau akį, negu nepaklus tiesioginiam įsakymui. Helenė – tikra karingoji, ištikimesnė Imperijai negu savo motinai. Kaip kiekvienas geras tebesimokantis kaukė ji labai rimtai žiūri į Juodosios uolos devizą: *Svarbiausia – atlikti pareigą, net jeigu tektų mirti.*

Kažin ką jį pasakytų, jeigu žinotų, ką iš tikrųjų veikiu tuneliuose. Kažin kaip ji pažiūrėtų į mano neapykantą Imperijai.

Kažin ką ji darytų, jeigu sužinotų, kad geriausias jos draugas planuoja dezertyruoti.